

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Democratic Citizenship of
Phetchabun Rajabhat University

รองศาสตราจารย์ ธาณี สุขเกษม

รายงานผลการวิจัยนี้ได้รับอุดหนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2558

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์
ผู้วิจัย	รองศาสตราจารย์ ธาณี สุขเกษม
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์
หน่วยงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ปีการศึกษา	2558

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และ (2) เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 410 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.), t – test และ One - Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในภาพรวมที่ระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (2) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ คือ (1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายวิชาศึกษาทั่วไป สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ (2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมือง, ประชาธิปไตย, นักศึกษา

Abstract

Research Title	Democratic Citizenship of Phetchabun Rajabhat University
Researcher	Assoc. Prof. Thanee Sukkasem
Department	Political Science
Faculty	Humanities and Social Science
Academic year	2015

The purposes of this research study were to (1) survey the democratic citizenship levels of Phetchabun Rajabhat University students and (2) to compare their levels of democratic citizenship by classifying their personal and family factors. A survey was conducted by means of questionnaires given to 410 Phetchabun Rajabhat University students. The statistics that utilized for data analysis were descriptive statistics ; Percentage, Mean ($\bar{X}$), Standard Deviation (S.D.), t - test and one - way ANOVA were used to analyses the data collected too.

The results indicated that : (1) Overall, the students displayed a slightly high level of democratic citizenship. When considering each aspect, it was found that with respect to the rules, the levels were high, while their respect for the rights of others and their responsibility to society were at lower levels; (2) The overall democratic citizenship of the students indicated statistically significant differences in these areas: sex, place of birth and democratic upbringing.

Suggestions : (1) General education courses should have activities concerning democratic citizenship for first year students, especially activities with regard to their responsibility to society; (2) Fourth year students should be given service - learning programs in order to develop their democratic citizenship skills before graduation.

Keywords : Citizenship, Democracy, Students

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีด้วยการสนับสนุนเงินทุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อธิภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ สำหรับการให้คำปรึกษา
ในการจัดทำโครงการวิจัยนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมือง
ให้แก่ศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ได้อย่างสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ธาณี สุขเกษม
มกราคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
หลักการและแนวคิดของประชาธิปไตย	7
แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	31
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	35
ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา	35
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา	39
การทดสอบสมมติฐาน	44
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	47
สรุปผลการวิจัย	47
อภิปรายผล	50
ข้อเสนอแนะ	54
บรรณานุกรม	56
ภาคผนวก	59
แบบสอบถาม	60

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและตัวอย่างในงานวิจัย	32
2	ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	35
3	ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา	36
4	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา	38
5	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา	39
6	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ...	41
7	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคม	42
8	สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา	44
9	การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามเพศ	45
10	การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามภูมิภาค	46

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	4

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งนิยามของความเป็นพลเมือง คือ สถานภาพของบุคคลที่จารีตประเพณีหรือกฎหมายของรัฐรับรองให้แกสิทธิ และหน้าที่แห่งความเป็นพลเมืองแก่บุคคล (เรียก พลเมือง) ซึ่งอาจรวมสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การทำงาน และอาศัยอยู่ในประเทศ สิทธิกลับประเทศ สิทธิครอบครองสังหาริมทรัพย์ การคุ้มครองทางกฎหมายต่อรัฐบาลของประเทศ และการคุ้มครองผ่านกองทัพหรือการทูต พลเมืองยังมีหน้าที่บางอย่าง เช่น หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ จ่ายภาษี หรือรับราชการทหาร บุคคลอาจมีความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” จึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของคณะกรรมการการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการกำหนดหลักการใหม่ขึ้นในเรื่องความเป็นพลเมือง และหน้าที่ของรัฐในการปลูกฝัง เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองอันเป็นการกำหนดให้ประชาชนชาวไทยในฐานะเป็นพลเมืองต้องเคารพ และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย ต้องไม่กระทำการที่ทำให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างคนในชาติหรือศาสนาเป็นปฏิปักษ์ หรือใช้ความรุนแรงระหว่างกัน เป็นต้น และรัฐมีหน้าที่ปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีค่านิยมประชาธิปไตย จัดให้มีการศึกษาอบรมในทุกระดับ ทุกประเภท และทุกกลุ่มอายุ เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยสาระสำคัญของความเป็นพลเมือง และหน้าที่พลเมือง (สำนักแผนพัฒนาการเมือง, 2554 : 15-18) มีดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองด้านการเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เริ่มต้นจากความเข้าใจในความเป็นอิสระชน มีจิตวิญญาณเสรี มีได้อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด มีความรับผิดชอบต่อตนเอง พึ่งตนเอง พร้อมจะรับรู้รับฟังและเคารพต่อความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย รักที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความสมัครใจ ใส่ใจต่อการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย

2. ความเป็นพลเมืองด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่มีจิตสาธารณะและสมัครใจเข้าร่วมแก้ปัญหาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ พร้อมจะให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติโดยเหตุที่มาจากความแตกต่างทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ความคิด ความเชื่อ เพศสภาพ การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การประกอบสัมมาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคม รู้เท่าทันและมีดุลยพินิจในการรับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในสังคมยุคสารสนเทศ

3. หน้าที่พลเมือง กำหนดให้ผู้เป็นพลเมืองไทยต้องมีหน้าที่สำคัญในการรับการศึกษา

และมีอาชีพที่สุจริต ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด มีหน้าที่ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสุจริต และ
เที่ยงธรรม พิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรม
ของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ช่วยเหลือราชการ และ
รักษาผลประโยชน์ของชาติ ช่วยเหลือในการป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ

ในเรื่องความเป็นพลเมืองดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานในการปฏิรูปประเทศที่สำคัญ โดย
ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้มีการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่สร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ เคารพ
หลักความเสมอภาค เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพกติกา มีวินัย ยึดมั่นในความถูกต้อง
ชอบธรรม ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ทั้งนี้รัฐจะต้องให้การศึกษาร่วม
ความเป็นพลเมือง ด้วยการกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาในสถานศึกษาทุกประเภท
ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เป็นการศึกษาเรื่องนี้ตลอดชีพ ย่อมถือเป็น
การที่รัฐพยายามสร้างพลเมืองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามระบอบประชาธิปไตย โดยยึดหลักพื้นฐาน
3 ประการ ได้แก่ เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิเสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม
และรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อันเป็นพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
อย่างไรก็ตามประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของประเทศอันอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
แม้จะมีความแตกต่าง และหลากหลายแต่ก็อยู่ภายใต้หลักสิทธิเสรีภาพ และหลักความเสมอภาคที่
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย ปฏิบัติตน
ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ซึ่งประชาชนทุกคนต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจใน “สิ่งสำคัญของ
ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” แม้ว่าการจะสร้างพลเมืองได้เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาก็ตาม

โดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น
“พลเมือง” (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555 : 48-49) เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็น
พลเมือง เป็นแต่เพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นปกครองใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งที่สำคัญ คือ
เกิดการแตกแยกในสังคม ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน
ความเห็นที่ต่างกัน จึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง จึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้
สังคม ชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้
คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “คนใน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความเป็น
พลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมี
ความรับผิดชอบต่อ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูป
การศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554 : 9) หรือกล่าว
ได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจากภาระ
หรือปัญหากลายเป็นพลของเมืองหรือกำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคม
ก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็ประสบความสำเร็จ (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555 : 36)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับ
อุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นหลัก อีกทั้งยังมีการเปิดสอนสาขาวิชาที่
เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครองมานานแล้ว คือ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชานิติศาสตร์ และ

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่านักศึกษาวิชาเหล่านี้จะต้องสัมผัสและรับรู้ในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแน่นอน

งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ รวมถึงเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ ภูมิลำเนา สาขาวิชา และชั้นปี) และปัจจัยด้านครอบครัว (รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย) ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในปัจจุบัน รวมถึงเพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักวิชาการเหล่านี้คือ ถวิลวดี บุรีกุล, รัชต์ แสงมหะหมัด และเออเจนี เมรีโอ (2555) ธเนศวร์ เจริญเมือง (2548) และฟ้าดาว คงนคร (2555, 2556) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

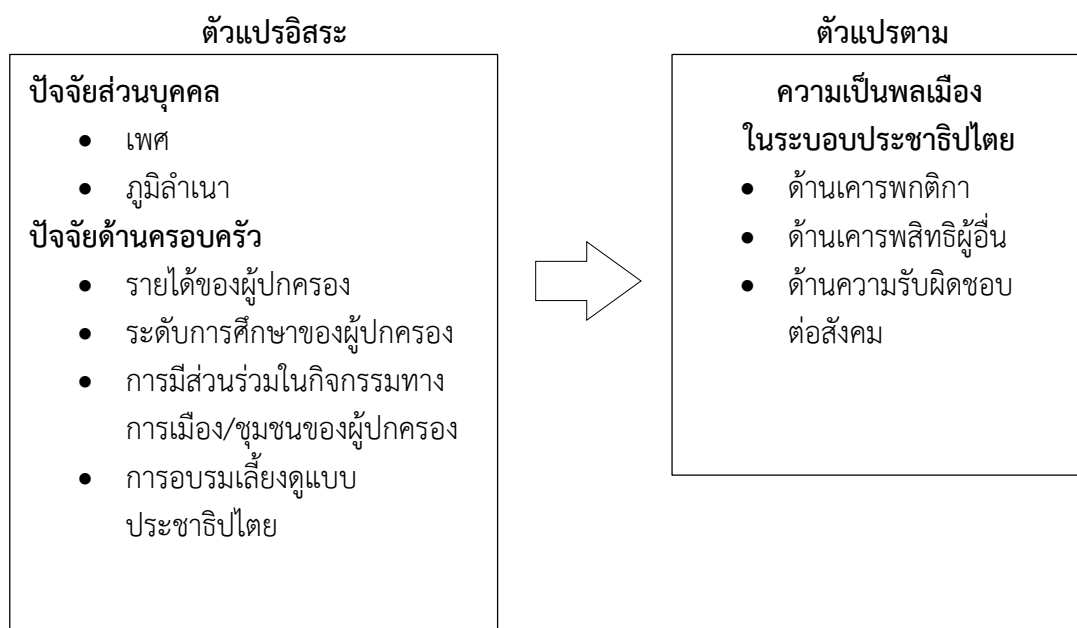
นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554 ; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) เพื่อนำมากำหนดเป็นตัวแปรในงานวิจัย คือความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ประกอบด้วย ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ด้วยการตั้งคำถามการวิจัย ประเด็นคือ (1) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มีระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด (2) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 8,240 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ทั้ง 5 คณะ ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) จำนวน 410 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการหาความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) รวมถึงความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการทดสอบสมมติฐาน จะใช้ค่าสถิติเชิงอนุมาน คือ t-test และ One-way ANOVA โดยใช้โปรแกรม SPSS version 11.0

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ความเคารพกติกา หมายถึง การยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกา ความเคารพกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา

1.2 ความเคารพสิทธิผู้อื่น หมายถึง การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นที่จะเกิดจากการใช้สิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่นที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ

1.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด ความตระหนักว่าการกระทำใด ของตนมีผลต่อสังคม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ก่อปัญหา การลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักศึกษา ซึ่งปฏิบัติต่อนักศึกษาด้วยความเป็นประชาธิปไตยในด้านเคารพกฎกติกา เคารพสิทธิและความรับผิดชอบ

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองของนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมืองท้องถิ่น/นักการเมืองระดับชาติ เพื่อร้องเรียน เสนอนโยบายหรือเสนอแนะข้อคิดเห็น การร่วมชุมนุมหรือประท้วงอย่างสันติ เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน สำหรับกิจกรรมทางชุมชน ได้แก่ กิจกรรมการเป็นอาสาสมัครในชุมชน การบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบระดับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงความแตกต่างของความเป็นพลเมือง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

2. นำข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิจัย มาใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้อย่างเหมาะสม

3. ใช้ประโยชน์จากการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนรายวิชาการเมืองภาคพลเมือง ในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตของสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครึ่งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. หลักการและแนวคิดของประชาธิปไตย
2. แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการและแนวคิดของประชาธิปไตย

แม้ว่าในปัจจุบันรัฐต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในโลกจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและไม่มีรูปแบบการปกครองใดที่ชอบธรรม หรือน่าดึงดูดใจมากไปกว่าประชาธิปไตย รวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศก็ยอมรับว่าประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่ในช่วงที่ผ่านมาก็มีนักวิชาการทางด้านการเมืองเปรียบเทียบหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงจุดบกพร่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งในประเทศที่ประชาธิปไตยมีความก้าวหน้าและประเทศที่เพิ่งผ่านพ้นจากการปกครองแบบอำนาจนิยมหรืออยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย (New democracies) โดยทั้งสองรูปแบบต่างเผชิญกับปัญหาที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามปัญหาของระบอบประชาธิปไตยที่นักวิชาการทั้งหลายได้บ่งชี้ขึ้นนี้ มิใช่การถูกคุกคามจากระบบการปกครองรูปแบบอื่น หากอยู่ที่ระบบตัวแทนอันเป็นลักษณะที่สำคัญของประชาธิปไตยสมัยใหม่เองที่มีปัญหา

ประเทศไทยอาจจัดได้ว่าอยู่ในประเทศที่ยังมีใช้ประเทศที่ประชาธิปไตยมีความก้าวหน้า แม้ว่านักประวัติศาสตร์ทั้งหลายมักจะกล่าวว่าประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือ 81 ปี มาแล้วก็ตาม แต่ท่ามกลางความขัดแย้งอย่างรุนแรงและการแยกตัวทางการเมืองอย่างชัดเจนที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาลและบุคคลบางกลุ่มที่ต้องการให้มีการปฏิรูปการเมือง โดยอาศัยการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ดูเหมือนจะเป็นการพยายามแสวงหาทางออกที่ดีให้กับวิกฤตการณ์ทางการเมือง ในภาวะการณ์เช่นนี้การหันมาพิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวในมุมมองด้านการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) น่าจะช่วยชี้ให้เห็นทิศทางและความเป็นไปได้ในการปฏิรูปทางการเมืองในสังคมไทยได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นว่าอะไรควรจะเป็นเป้าหมายของการปฏิรูปการเมือง ทำไมต้องมีการปฏิรูปการเมืองอีกครั้งหนึ่งและการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญจะเป็นช่องทางในการแก้ปัญหาของระบอบประชาธิปไตยไทยในแง่ใดระบอบการเมืองในโลกมีมากมาย แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดทั่วไปในปัจจุบันว่า ระบอบการเมืองที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ระบอบประชาธิปไตย (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2539 : 3-7)

ทำไมระบอบประชาธิปไตยจึงสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมี

ประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากที่สุด คำตอบคือ ระบอบประชาธิปไตยที่เป็นระบอบการเมืองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนเท่านั้นจะเป็นผู้ใช้อำนาจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ไม่ใช่ผู้ปกครอง หลักการนี้เป็น “กฎเหล็ก” (Iron law) ที่การปกครองจะต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน

สำหรับข้อสงสัยที่ว่า ทำไมอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน เป็นของผู้ปกครองได้หรือไม่ คำอธิบายที่ชัดเจน คือ ถ้าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรมทำการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง นักปราชญ์ยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของผู้ปกครองที่มีคุณลักษณะดังกล่าวได้ แต่คำถามก็คือมีหลักประกันอะไรบ้างที่ผู้ปกครองจะไม่ “หลงอำนาจ” ถ้าผู้ปกครองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ผู้ปกครองก็เป็นปุถุชนธรรมดา ย่อมมีกิเลส เกิดความโลภ โกรธ และหลงได้ ปุถุชนนั้นยังมีอำนาจมาก ยิ่งหลงระเห็จมาก การใช้อำนาจที่เป็นภัยกับประชาชนได้ดังคำกล่าวที่ว่า “Absolute power corrupts absolutely” ดังนั้น จึงไม่มีหลักประกันใดว่า ถ้าให้อำนาจอธิปไตยเป็นของผู้ปกครองแล้ว แม้ผู้ปกครองจะเป็นคนดีมีคุณธรรม ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชน แต่ถ้าต่อไปผู้ปกครองหลงอำนาจ และใช้อำนาจเพื่อประโยชน์เอง ประชาชนจะทำอะไรได้ แม้ประชาชนจะมีสิทธิในการโค่นล้มผู้ปกครองที่หลงอำนาจ แต่การโค่นล้มนั้นจะต้องสังเวยด้วยเลือดและชีวิตของประชาชนจำนวนมาก

ดังนั้นปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย จึงยึดหลักว่า อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของปวงชน เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ปกครองจะต้องกำหนดโดยประชาชน อยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ และตรวจสอบของประชาชนอย่างใกล้ชิด

ระบอบประชาธิปไตยปกครองโดยประชาชน หมายความว่า ผู้ปกครองจะต้องได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครองทั้งการแต่งตั้ง และการถอดถอน โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง ผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองต้องเสนอตัวให้ประชาชนเชื่อว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ และมีแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างชัดเจน มีแนวทางในการสร้างสรรค์ และพัฒนาชีวิตที่ดีให้กับประชาชน เมื่อประชาชนเลือกให้เข้าไปทำหน้าที่ในการปกครองแล้ว ถ้าทำได้ดี ประชาชนอาจเลือกให้ทำหน้าที่ต่อไปอีกในสมัยต่อไป แต่ถ้าทำไม่ดี ไม่สามารถแสดงให้เห็นประชาชนเชื่อมั่นในการแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีให้กับประชาชน ประชาชนมีสิทธิถอดถอนได้ อาจจะโดยการลงประชามติให้พ้นจากตำแหน่งหรือไม่เลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในครั้งต่อไป ด้วยหลักการนี้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นการปกครองโดยประชาชน

ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน เนื่องจากอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน และประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง ดังนั้น การใช้อำนาจทางการเมืองของผู้ปกครองจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ไม่ใช่ประโยชน์ตนเองและพรรคพวก ถ้าเมื่อใดปรากฏว่า ผู้ปกครองได้ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้ปกครองในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้ตลอดเวลา

ภายใต้ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ระบอบประชาธิปไตยจึงประกอบไปด้วย หลักการสำคัญที่เปรียบเสมือนแก่นของประชาธิปไตย 5 ประการ (วิสุทธิ โปธิแทน, 2554 : 49) คือ

ประการแรก หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular sovereignty) ประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง การเลือกตั้งผู้ปกครอง หรือผู้นำจึงเป็นการแสดงออก ซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของปวงชน

หลักการนี้จะเป็นหลักประกันว่า ประชาชนจะต้องได้ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมเสมอ ถ้าเมื่อใดที่ผู้นำมิได้ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชน ประชาชนสามารถถอดถอนได้ ตามกฎเกณฑ์กติกาของระบอบประชาธิปไตย

ถ้าประชาชนได้ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม ปัญหาของประชาชนจะได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน มีปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วย ปัญหาการดำรงชีพ ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถจะทำให้ปัญหาเหล่านี้คลี่คลายไปในทางที่ดี จนในที่สุดสามารถสร้างสรรค์ให้ประชาชนมีความรู้ มีความอยู่ดีกินดีอย่างถาวร

การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จะทำให้ผู้นำสำนึกตนอยู่ตลอดเวลาว่าการใช้อำนาจทางการเมืองของผู้นำอยู่ภายใต้การควบคุม กำกับ และตรวจสอบจากประชาชนอย่างใกล้ชิด หลักการนี้จะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้นำต้องทำงานด้วยความอุทิศ เสียสละ และเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง มิฉะนั้นประชาชนจะไม่ให้อีกต่อไป

หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน จึงเป็นเสมือนหัวใจของระบอบประชาธิปไตย การปกครองใด ๆ ก็ตาม ถ้าผู้นำมิได้มาจากการกำหนดของประชาชน ก็ไม่อาจยอมรับได้ว่าเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คงเป็นแต่เพียงการกล่าวอ้างที่จอมปลอมเท่านั้น หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชนเป็นหลักผูกมัดพันธะสัญญาของผู้นำที่มีต่อประชาชน ผู้นำจะต้องตระหนักเสมอว่า ตนเองมีพันธะสัญญาที่จะใช้อำนาจเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน ถ้าผู้นำไปสามารถปฏิบัติตามพันธะสัญญาที่มีต่อประชาชน ผู้นำก็ต้องตระหนักเช่นกันว่า ประชาชนมีสิทธิในการถอดถอนได้ตลอดเวลา

ประการที่สอง หลักเสรีภาพ (Liberty) ระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม แต่การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องอยู่ภายใต้หลักประกันว่า จะไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อประชาชนมีโอกาสใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคทั่วหน้ากัน

สิทธิเสรีภาพทางการเมือง มีขอบเขตครอบคลุมสิทธิเสรีภาพในการกำหนดผู้ปกครอง โดยกระบวนการเลือกตั้ง การใช้สิทธินี้ เพื่อแสดงว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง นอกจากนี้ยังหมายถึงสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งชมรม สมาคม เพื่อผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาล และสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อการสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาล ตลอดจนสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมเคลื่อนไหว เรียกร้องจากรัฐบาล การใช้สิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ดังกล่าวภายใต้กรอบของกฎหมาย จะต้องได้รับความคุ้มครอง

สิทธิเสรีภาพทางการเมืองเป็นกลไก หรือเครื่องมือที่สำคัญของประชาชนในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบ และนักการเมืองให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างมั่นคง เมื่อใดก็ตามที่ผู้นำหรือนักการเมืองมิได้ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน แต่เป็นการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์และพรรคพวก ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองในการขุดคุ้ยเปิดโปงและ

ตีแผ่พฤติกรรมอันไม่ชอบธรรมของผู้นำและนักการเมืองให้เป็นที่ประจักษ์ทั่วไป ด้วยมาตรการเช่นนี้ สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นอาวุธสำคัญในการป้องกัน และจัดผู้นำหรือนักการเมือง ที่ฉ้อฉล

สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิทธิเสรีภาพในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ระบบ ประชาธิปไตย ยึดหลักว่ามนุษย์โดยธรรมชาติมีความต้องการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ดังนั้นสิทธิเสรีภาพ ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน จะทำให้มนุษย์มีกำลังใจในการพัฒนาตนเองให้มีความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น ความพยายามเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ทั้งนี้ โดยไม่มีการฉ้อฉลใดๆ

สิทธิเสรีภาพทางสังคม หมายถึง สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา สิทธิเสรีภาพใน การเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น สิทธิเสรีภาพเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมี คุณค่าของมนุษย์

ในเรื่องสิทธิเสรีภาพนี้ นักปราชญ์การเมืองบางท่านกล่าวว่า “คุณค่าของมนุษย์อยู่ที่ การมีเสรีภาพ การไร้เสรีภาพเท่ากับการไร้ความเป็นมนุษย์”

ประการที่สาม หลักความเท่าเทียม (Equality) ระบบประชาธิปไตยถือว่ามนุษย์ เกิดมาควรมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในเรื่องโอกาส กล่าวคือ ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาส อันเท่าเทียมกันในการพัฒนาคุณภาพ และความรู้ความสามารถ เพื่อให้ประชาชนสามารถปกป้อง ประโยชน์ของตนเองได้อย่างเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับบริการจากรัฐ ได้แก่ โอกาสในการศึกษาหาความรู้ โอกาสในการพัฒนาอาชีพ โอกาสในการได้รับการรักษาพยาบาลจากรัฐ โอกาสในการคิดค้นประดิษฐ์ โอกาสในการประกอบอาชีพภายใต้การแข่งขันอย่างเสรี

ความเท่าเทียมกันภายใต้หลักการของระบบประชาธิปไตย มิได้หมายถึงความเท่าเทียม ในเรื่องความสามารถ เพราะความสามารถของมนุษย์แตกต่างกันโดยพันธุกรรม ซึ่งอยู่นอกเหนือ การควบคุมของมนุษย์ ถึงแม้มนุษย์จะมีความสามารถแตกต่างกัน แต่ถ้าได้รับโอกาสในการเรียนรู้ อย่างเท่าเทียมกัน มนุษย์จะพัฒนาความสามารถที่เหมาะสมให้แก่ตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความเสมอภาค ในการมีชีวิตที่ดีอย่างทั่วหน้า

ประการที่สี่ หลักกฎหมาย (Rule of law) ประสิทธิภาพสำคัญของกฎหมายคือ “ชนชั้นใด เป็นผู้บัญญัติกฎหมาย ก็ย่อมเพื่อประโยชน์ของชนนั้น” ดังนั้น ระบบประชาธิปไตยที่ยึดถือประโยชน์ ของประชาชนมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายสะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชนในระบบประชาธิปไตยประชาชนจึงเลือกผู้แทนเพื่อทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายในนามของ ประชาชน

กฎหมายภายใต้ระบบประชาธิปไตย ต้องมีที่มาที่ชอบธรรม คือ มาจากประชาชน และ การบังคับใช้จะต้องเสมอภาคทั่วหน้า ไม่เลือกฐานะตำแหน่ง ตลอดจนประชาชนจะต้องได้รับ ความคุ้มครองตามกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ภายใต้หลักกฎหมายนี้ จะทำให้ประชาชนมั่นใจได้ว่า ทั้งผู้ปกครองและประชาชน จะได้รับ ความยุติธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกัน และการบัญญัติกฎหมายจะต้องสนองตอบประโยชน์สุขของ ประชาชน

ประการสุดท้าย หลักเสียงข้างมาก (Majority rule, Minority right) ระบบ

ประชาธิปไตยยึดหลักว่า การตัดสินใจใด ๆ ทางการเมืองต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ จึงกำหนดให้ใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในขณะเดียวกันเพื่อป้องกันมิให้เกิดลักษณะพวกมากลากไป ก็กำหนดให้เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย กล่าวคือ ให้สิทธิของเสียงข้างน้อยที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบว่า การใช้เสียงข้างมากจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง เมื่อใดที่ปรากฏว่าการใช้เสียงข้างมากมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ เสียงข้างน้อยจะเป็นตัวแทนในการสะท้อนความไม่ถูกต้องของเสียงข้างมากให้ประชาชนทราบ และประชาชนมีสิทธิที่จะปฏิเสธการใช้สิทธิของเสียงข้างมากที่มีได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประโยชน์ส่วนใหญ่ ดังนั้นหลักเสียงข้างมาก จึงเป็นกลไกสำคัญอีกประการหนึ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

แม้ว่าหลักการประชาธิปไตย จะมุ่งเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน เพื่อเป้าหมายแห่งความอยู่ดีกินดีของประชาชนก็ตาม แต่การสถาปนาระบอบประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพมั่นคง จะต้องกระทำด้วยความรู้ความเข้าใจ และความมุ่งมั่นด้วยความอุทิศเสียสละของผู้นำและประชาชน การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพมั่นคง ประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 2 ประการ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2539 : 7-8) คือ

ประการแรก การพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย แนวทางนี้เป็นบันไดขั้นต้นของทุกสังคมที่จะก้าวเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การพัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย จะต้องกำหนดโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยดังกล่าวแล้วอย่างครบถ้วน รูปธรรมของหลักการนี้จะปรากฏอยู่รัฐธรรมนูญ ดังนั้น รัฐธรรมนูญจะต้องแสดงออกถึงปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงจะนำไปสู่การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ถ้ารัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย ย่อมแสดงว่าโครงสร้างทางการเมืองการปกครองไม่เป็นประชาธิปไตย การพัฒนาประชาธิปไตยจึงต้องทำให้รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตยเป็นเบื้องต้น ถ้ารัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย ก็ยากที่จะพัฒนาประชาธิปไตยได้สำเร็จ

ประการที่สอง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แม้ว่าจะทำให้โครงสร้างทางการเมืองการปกครองเป็นประชาธิปไตยแล้ว แต่มิได้เสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในที่สุดการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะไปไม่รอด และจะประสบกับการล้มลุกคลุกคลานโดยตลอด

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และองค์การการเมืองเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอมกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบต่อเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม แบบแผนของทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองดังกล่าว เป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติที่บุคคลได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดสืบต่อกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

การที่ประชาชนจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องเสริมสร้างกระบวนการหล่อหลอมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) และตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย

ตามปรัชญาและหลักการที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจจนเกิดเป็นความรู้สึกที่ดี (Affective) กลายเป็นความศรัทธา เชื่อมั่น และนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตย (Evaluative) เมื่อการปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยมั่นคงจนเป็นแบบแผน ที่เรียกว่าประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย

ดังนั้น ความสำเร็จในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยแล้ว หัวใจสำคัญของความสำเร็จ อีกประการหนึ่ง คือ การเสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ถ้าประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางทั่วหน้า ย่อมเป็นหลักประกันว่า การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยจะมีเสถียรภาพมั่นคง เพราะประชาชนจะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง และจะไม่มีใครใดมาล้มล้างระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จอย่างเด็ดขาด

กล่าวโดยสรุป หลักและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 5 ประการ คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) ในหลักการข้อนี้จะเป็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตยที่จะต้องเป็นของประชาชน เพื่อให้การปกครองเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนมีอำนาจในการเลือกผู้แทนที่จะเข้าไปปกครอง และรวมไปถึงอำนาจในการถอดถอนผู้แทนที่ตนเองเลือกเข้าไปอีกด้วย
2. หลักเสรีภาพ (Liberty) ในหลักการนี้จะเป็นการให้ความสำคัญกับเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเสรีภาพเหล่านี้จะต้องมีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเสมอภาคของประชาชน
3. หลักความเสมอภาค (Equality) ในหลักการข้อนี้จะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะเกิดมามีความแตกต่างกันแต่ความแตกต่างเหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่างทางกายภาพ สำหรับความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางโอกาส ซึ่งหมายถึงประชาชนจะมีโอกาสที่เท่ากันในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา
4. หลักกฎหมาย (Rule of Law) ในหลักการข้อนี้จะให้ความสำคัญกับการบัญญัติกฎหมายที่คำนึงประโยชน์ของประชาชน โดยมีความชอบธรรม บังคับใช้กับประชาชนอย่างยุติธรรม มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติว่าจะใช้กับบุคคลใดหรือชนชั้นใด
5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rules) ปัจจุบันประชากรของรัฐแต่ละรัฐนั้นมีจำนวนมาก ซึ่งคงเป็นการยากที่จะให้ทุกคนในรัฐมีความคิดเห็นเหมือนกัน ดังนั้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการเสียงข้างมาก เพราะเสียงเอกฉันท์คงจะเป็นไปได้ยาก ส่วนการใช้เสียงข้างมากแค่ไหน เป็นเกณฑ์นั้นขึ้นอยู่กับความสำคัญของปัญหา ถ้าสำคัญมากคงต้องใช้เสียงข้างมากกว่าครึ่งหนึ่ง อย่างดีก็หลักการเสียงข้างมากนั้นก็ไม้อาจจะละเลยสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Right) ได้ ทั้งนี้จะต้องมีหลักประกันที่ให้ความคุ้มครองกับเสียงข้างน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เสียงส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงเสียงส่วนน้อย

แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ในหัวข้อนี้จะแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยดังนี้

1. พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

สิ่งหนึ่งที่จะทำให้สังคมไทยมีความสุขและเกิดสันติสุขได้ คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมี แต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องสิ่งแรกคือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลัก 3 ประการ ดังนี้

1.1 เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

1.2 เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

1.3 รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้นหากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองทั้ง 3 หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

2. หลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” จึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

2.1 เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.2 เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม

2.3 รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ทั้งนี้ หลักพื้นฐานดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นถึงการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย โดยในแต่ละหลักการมีรายละเอียดดังนี้

1) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ได้แก่ การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

(1) สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

มนุษย์นอกเหนือจากต้องมีปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตแล้วมนุษย์ยังถูกผลักดันด้วยความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความเคารพตนเอง (Self-esteem) และในส่วนนี้ได้นำไปสู่ความรู้สึกของความต้องการมีศักดิ์ศรีนั่นคือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นจะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร และยังมีติดตัวบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่าสิทธิเสรีภาพทั่วไป และเป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้

การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม สังคมปัจจุบันมักจะละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะมีการให้คุณค่าของคนแตกต่างกัน สังคมทั่วไปให้คุณค่าของความเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมของผู้นั้น เช่น เป็นกำนัน ทหาร นายกรัฐมนตรี ผู้พิพากษา เป็นต้น สถานภาพทางสังคมของคนแต่ละคน ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์หรือไม่ แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การให้คุณค่าความเป็นคนตามธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดมาพิการ เป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย และเกิดมาเป็นคนปัญญาอ่อน หรือยากจน คนทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน เพราะการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมอย่างเสมอภาคกัน เป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหากมีผู้กระทำความผิดก็ต้องว่าไปตามกระบวนการกฎหมาย ผู้ใดที่ละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำความผิดกฎหมายอย่างรุนแรง กระทำผิดต่อหลักศาสนา และกระทำความผิดต่อศีลธรรม การดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์จะต้องกระทำโดยรัฐในเบื้องต้น ได้แก่ การพยายามขจัดตัวแปรที่จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคม สิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ก็คือ ต้องทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

กล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความมีอิสระในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งการถูกกลืนสิทธิและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึงการถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคมนั้น ๆ โดยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีใครสามารถพรากสิทธิดังกล่าวจากปัจเจกบุคคล (ความเป็นตัวตน) ได้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

(2) ความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์

ความเสมอภาค เริ่มจากแนวคิดที่ว่าคนเรามีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ตั้งแต่เกิด มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ เปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนทำให้สังคมอยู่รอดจนทุกวันนี้ แต่ละคนล้วนมีคุณูปการ (การอุทิศตนทำความดี) ต่อมวลมนุษยชาติตามกำลัง และความสามารถซึ่งแต่ละคน รักชีวิต รักเกียรติศักดิ์ของตน และต้องการมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย

มีความสุข สังคมต้องสร้างคุณค่าใหม่ที่เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะแตกต่างหรือเหมือนกันประการใด

ความเสมอภาค เป็นคำที่มักได้ยินพร้อมกับคำว่า สิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กลุ่มคำดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการพิทักษ์ประโยชน์ สร้างความสงบ และการอยู่อย่างสันติสำหรับมนุษย์ทุกคนพึงได้รับนับแต่การปฏิสนธิไปจนถึงสิ้นชีวิต ความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญในการเชื่อมประสานสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

ความเสมอภาค (Equality) หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคน ในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกัน ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความหมายตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรม ที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ความหมายตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคน ในประเทศมีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในเรื่องที่เป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอด และพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษา และการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการ สาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(3) ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม

การสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทยที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ย่อมต้องสอดคล้องกับ “วัฒนธรรมของสังคมไทย” หากไม่สอดคล้องกันแล้ว ความเป็นพลเมืองก็ไม่มี ความหมายหรือไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดังนั้นการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย จึงต้องกระทำควบคู่กันไปกับการสร้าง “วัฒนธรรมของสังคมไทย” ที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วย

การสร้างวัฒนธรรมให้กับพลเมืองที่สำคัญคือ การสร้าง “วัฒนธรรมทางจิตใจ” เป็นการพลเมืองให้มีจิตสาธารณะ รักความเป็นธรรม สำนึกในพันธะหน้าที่ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์และมีความรู้มากพอที่จะประเมินว่าการกระทำหนึ่ง ๆ ของตนจะมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร เพื่อจะเลือกดีที่สุกว่าตนควรจะทำอะไร และทำอย่างไร เพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมหรือส่วนรวม ขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญทางจริยธรรมคือ กล้าพูด กล้าเขียน หรือกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้อง ดังามก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรม ใจกว้างมากพอที่จะเปลี่ยนความคิดเมื่อได้รับรู้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ดีกว่า และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จต่าง ๆ วัฒนธรรมทางจิตใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ “พลเมืองไทย” เป็นผู้ที่ “เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์” บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจ คือ มีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ในบริบททางสังคมหรือในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่ใช่มาตรฐานของตนเองในการตัดสินคนอื่นอย่างง่าย ๆ ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่อยู่ในบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นของทัศนคติทางการเมือง หรือความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเกิดจากสถานการณ์ที่กดดัน เป็นต้น

การสร้างวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองอีกอย่างหนึ่งคือ การสร้างให้พลเมืองมี “วัฒนธรรมทางความรู้” เป็นการเสริมสร้างให้มีความรู้ให้รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ หรือทักษะวิพากษ์ความคิดเห็น และนโยบายของทุกฝ่าย สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างฉลาด สร้างสรรค์ ก็จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้ความรู้ และใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา แทนการใช้อำนาจเป็นหลักเป็นการเปลี่ยน “วิถีไทย” จาก “อำนาจนิยม” เป็น “ความรู้นิยม” หรือ “ปัญญานิยม”

ในปัจจุบันการนิยาม คำว่า “ความจริง ความดี ความงาม” ในสังคมไทยได้แปรเปลี่ยนไป เพราะบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการ “คิดต่าง” คือ คิดต่างบนฐานความเชื่ออีกแบบหนึ่ง โดยไม่พยายามที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและรอบด้าน นั้นหมายถึง เป็นการ “คิดในกรอบ” หรือ “มองมิติเดียว” ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้พลเมืองไทย สามารถที่จะเข้าใจ และมีทักษะวิพากษ์ต่อความคิด และต่อความเคลื่อนไหวในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น วัฒนธรรมเดิมของไทยเรายังมีทักษะต่อความรู้ คือ การท่องจำ ประเด็นความรู้ที่กล่าวถึง คือ การเปลี่ยนจารีตทางความรู้หรือวัฒนธรรมเดิมของไทย เป็นวัฒนธรรมทางความรู้ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องทำให้การเรียนการสอนไม่เน้นการท่องจำเนื้อหาวิชา แต่จะต้องใช้เนื้อหาวิชาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธีคิด วิธีการสร้างความรู้ ตลอดจนวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ตระหนักว่าคนสามารถมองเห็น “ความจริง” ต่างกัน หรือมี “ความจริง” จากหลายมุมมอง ซึ่งแต่ละคนต้องสามารถมองจากมุมมองของคนอื่น ๆ หรือสามารถมองจากมุมมองของคนที่มีฐานคิดต่างกัน ไม่คิดว่าเรื่องหนึ่ง ๆ จะต้องมีการตอบถูกหรือผิดที่ตายตัว แต่พร้อมจะเปลี่ยนความคิดหรือมุมมองของตนเมื่อพบคำอธิบายใหม่ที่ดีกว่า

(4) ความอดทน อดกลั้นในความแตกต่าง

ความอดทน มาจากคำว่า ขันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกระเบิดกระแทกด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนา หรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคง หนักแน่น เหมือนแผ่นดิน ซึ่งไม่หวั่นไหวว่าจะมีคนทะเลาะไรลงไป ไม่ว่าจะเป็นของเสีย ของหอม ของสกปรกหรือของดีงามก็ตาม งานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่ ที่สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็นตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมประการหนึ่งเป็นพื้นฐาน จึงสำเร็จได้ คุณธรรมนั้นก็คือ “ขันติ”

อดกลั้นในความแตกต่าง หมายถึง การยอมรับความแตกต่างของกันและกัน เป็นสิ่งที่ปกติของมนุษย์ ทั้งความแตกต่างในเรื่องกายภาพ และในเรื่องพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และตราบใดที่ความต่างต่างนั้นไม่ทำความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้ใด การไม่กล่าวหาใครง่าย ๆ โดยไม่คิดใคร่ครวญให้รอบคอบเสียก่อน ซึ่งการอดกลั้นในความแตกต่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนเรามีความเคารพซึ่งกันและกัน อันมาซึ่งการเห็นพ้องต้องกันที่จะไม่เห็นด้วยกันได้ และสามารถสร้างเอกภาพในความแตกต่างของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ และแน่นอนว่าความอดทนอดกลั้น ของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ขีดจำกัดของคนก็ต่างกัน การที่จะตัดสินว่าคนนั้น คนนี้ ไม่มีความอดทน อดกลั้น จะต้องพิจารณาองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านด้วยกัน

จากที่กล่าวข้างต้น ในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นการเคารพในความเป็นคน ในความเป็นมนุษย์โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ดูถูก

ดูแลกัน ไม่ถือยศ ถือศักดิ์ ถือชาติตระกูล ถือชนชั้น และเคารพในความสามารถของกันและกัน เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น ให้การยกย่องชมเชย ยอมรับในความแตกต่าง และพร้อมที่จะอดทน อดกลั้น และถ้าคนเราเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา อันจะทำให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันในสังคม เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ และร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

2) การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎหมายของสังคมที่เป็นธรรม

ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ กฎหมายของสังคมที่ทุกคนมีส่วนร่วม กำหนดขึ้น หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

(1) รู้จักสิทธิ และเสรีภาพของตนเอง โดยรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอธิปไตยและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

(2) เคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ของผู้อื่น และของชุมชน โดยไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิดอันขัดต่อกฎหมาย

(3) เคารพกฎหมายสังคม โดยกฎหมายนั้น ต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม หากยังมีกฎหมายใดไม่ยุติธรรมและไม่ชอบธรรม ก็ย่อมสามารถปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกตามครรลองหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มิใช่ใช้วิธีการอื่นใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

(4) ยึดหลักนิติรัฐ (Rule of Law) โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคน หรือรัฐ

สิทธิ เสรีภาพ

สิทธิ (Rights) หมายถึง สิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนพยายามตามธรรมชาติ ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิก็ยังมิอยู่

เสรีภาพ (Freedom) หมายถึง การที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม เราจึงเห็นว่ามีคำ 2 คำนี้พร้อมกัน คือ สิทธิและเสรีภาพในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) มักจะใช้คำว่าสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นและแสดงออก หรือสิทธิและเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัว เป็นต้น

สิทธิ เสรีภาพในความเป็นพลเมือง เป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะร้องขอได้ จะรับเอาไว้หรือเป็นสิทธิที่ติดตัวมา โดยเกิดขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองหรือราษฎรของรัฐ โดยที่รัฐไม่อาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือความช่วยเหลือด้วยการเพิกเฉย ไม่กระทำการตอบสนองตามข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองได้ เช่น

- สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา
- สิทธิของผู้บริโภค
- เสรีภาพในการรวมตัวเป็นหมู่คณะ
- สิทธิการรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ
- เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง
- สิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุข และสวัสดิการจากรัฐ
- สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ
- สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐ
- สิทธิในการคัดค้านการเลือกตั้ง
- สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น
- สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติ

และระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ การใช้สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายนั้นมีขอบเขตจำกัดตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตามหมวด 3 และเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามหมวด 5 เท่านั้น

จากที่กล่าวข้างต้น สิทธิเป็นสิ่งที่เรียกร้องได้ หรือจะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ติดตัวมาโดยเกิดขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งการได้รับความยุติธรรมจากการใช้สิทธิสำคัญกว่าการได้รับประโยชน์จากสิทธิที่เท่ากัน เช่น พลเมืองที่เป็นเด็กได้รับสิทธิการศึกษาภาคบังคับฟรี แต่พลเมืองที่เป็นผู้ใหญ่ได้รับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้ง ขณะที่พลเมืองที่ด้อยโอกาสจะได้รับสิทธิการสงเคราะห์จากรัฐ ทั้งที่คนปกติทั่วไป ไม่ได้ได้รับสิทธิดังกล่าว

ดังนั้น สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง จึงเป็นสิทธิของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์เท่ากับ หากแต่เป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบในการสนองตอบการใช้สิทธินั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็กย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรีในภาคบังคับจากรัฐได้ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาให้ประชาชน

ระบอบประชาธิปไตย ต้องใช้ “กติกากฎ” การปกครองโดย “กติกากฎ” คือ การปกครองโดยกฎหมาย (The Rule of Law) หรือที่เรียกว่า “นิติรัฐ” หมายถึง รัฐที่มีการปกครองด้วยกฎหมาย และหลักแห่งกฎหมายที่เป็นธรรม หรือรัฐที่ปกครองโดยกติกากฎ มิใช่ปกครองโดยอำเภอใจ หรือใช้กำลัง โดยทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และจะมีอำนาจกระทำการใดที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพประชาชนได้ ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น จึงต้องมาจากประชาชน กฎหมายในระบอบประชาธิปไตย จึงมีใช้คำสั่งของผู้มีอำนาจ หากเป็นการตกลงกันของประชาชนว่าจะอยู่ร่วมกันโดยมีกติกากฎอย่างไร และโดยเหตุที่มีประชาชนจำนวนมากจนไม่สามารถจะไปออกกฎหมายด้วยตนเองโดยตรงได้ การออกกฎหมายจึงทำโดยผ่านผู้แทน และนี่คืออำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรที่ “ราษฎร” ได้เลือกเข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมายแทนตนเอง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการแบ่งอำนาจออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ

(ตรากฎหมาย) อำนาจบริหาร (ใช้กฎหมาย) และอำนาจตุลาการ (ตีความกฎหมาย) เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (Checks and balances) ไม่ให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจ หากต้องใช้ภายใต้กฎหมายหรือกติกาที่มาจากประชาชน ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจะต้องนำหลักการทั้งหลายเหล่านี้มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญจึงเป็น “กฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ”

3) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

เป็นการตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และพันธกิจของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

(1) ทำหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม เช่น การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

(2) กำหนดทิศทางของสังคมร่วมกัน เพื่อนำไปสู่สังคมที่เป็นธรรมและสันติสุข เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการประชาธิปไตย เป็นต้น

(3) ใช้หลักการประชาธิปไตยในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยเหตุและผลในเวทีสาธารณะ เป็นต้น

(4) ยอมรับหลักเสียงข้างมากและเคารพสิทธิเสียงข้างน้อย เช่น การเคารพมติที่ประชุม เป็นต้น

(1) หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น นอกจากจะมีสิทธิเสรีภาพแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งคือ หน้าที่และความรับผิดชอบ ในสังคมประชาธิปไตยนอกจากได้กำหนดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพไว้แล้ว ยังได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไว้อีกด้วย การที่ต้องกำหนดหน้าที่ของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐไว้เช่นนี้ ก็เพื่อให้ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้เกิดความตระหนักว่า ภายใต้การปกครองนี้ประชาชนจะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและความเจริญก้าวหน้าของการปกครองระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่สำคัญ ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมของชนชาวไทยไว้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและยังมีหน้าที่ที่สำคัญอื่น ๆ อาทิ

- บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย
- บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือ

ราชการ รับการศึกษาอบรม พินิจปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงาน หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดหรือไม่ นั่นส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ความรับผิดชอบของประชาชน ถ้าพื้นฐานความรับผิดชอบของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้แล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็มักขาดเสถียรภาพตามไปด้วย ในเรื่องความรับผิดชอบนั้นสามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะและบทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่ช่วยเหลือตัวเองได้ รู้จักว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในตนเองย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบก่อนว่าสิ่งที่จะทำก่อให้เกิดผลดีเท่านั้น

ความรับผิดชอบต่อตนเอง มีระดับแตกต่างกันไป เช่น เด็ก เยาวชนต้องรับผิดชอบในเรื่องการศึกษาหาความรู้ การช่วยเหลือครอบครัวเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้รวมถึงความรับผิดชอบในการเอาใจใส่ดูแลพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือเครือญาติตามแบบวัฒนธรรมไทย ในวัยหนุ่มสาวยังต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น การชวนขายงานหาทำ การคิดพัฒนาวิชาชีพให้เกิดความเจริญก้าวหน้า วัยสูงอายุ ต้องมีความรับผิดชอบในการนำประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองผ่านพบมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา หรือแม้แต่การอบรมสั่งสอนให้ลูกหลาน เครือญาติประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างตั้งแต่สังคมขนาดเล็ก ๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากนักน้อย บุคคลทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติต่อสังคม ดังต่อไปนี้

- (1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม การรักษาทรัพย์สินของสังคม การช่วยเหลือผู้อื่น และการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
- (2) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ การเคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง การช่วยเหลืองานบ้าน และการรักษาชื่อเสียงของครอบครัว
- (3) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ได้แก่ ความตั้งใจเรียน การเชื่อฟังครู อาจารย์ การปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน และการรักษาสมบัติของโรงเรียน
- (4) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่ การช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนกระทำผิด การช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม การให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด การไม่ทะเลาะและเอาเปรียบเพื่อน และการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

ทั้งนี้ ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยก็จะไม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ประเทศใดก็ตามที่ต้องการให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแล้ว ประเทศนั้นจะต้องเร่งจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งประชาธิปไตยจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้นั้น ประชาชนจะต้องพัฒนาสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ

การพัฒนาตนเอง การมีวินัยในตนเอง การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการใช้สติปัญญาและเหตุผล

การพัฒนาตนเอง ประชาธิปไตยจะก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การพัฒนาตนเองของประชาชนเป็นหลัก การพัฒนาตนเองของประชาชน หมายถึง การพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน แต่การพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา คนที่มีการศึกษานั้นจะเป็นคนที่ระบบ และระเบียบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อพบกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ที่จะต้องตัดสินใจก็จะใช้ความรู้ที่สั่งสมมานั้น ไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีหลักมีเกณฑ์ การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยคนที่มีความรู้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความรู้ของคนจะช่วยให้การวิเคราะห์สิ่งที่ยากขึ้นในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้องมากขึ้น และมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ที่จะตัดสินใจสิ่งใดได้ด้วยคามเชื่อมั่นโดยไม่ต้องมีใครมาโน้มน้าว

การมีวินัยในตนเอง สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัยกฎเกณฑ์ที่ประชาชนช่วยกันเสนอแนวคิด โดยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทน แล้วนำกฎเกณฑ์นั้นประกาศให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันว่าจะต้องปฏิบัติตามกันอย่างไร การที่ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวจนก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ลักษณะเช่นนี้เรียกได้ว่า ประชาชนในสังคมนั้นเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย

วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับ หรือถูกควบคุมจากอำนาจใด ๆ ข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรม และเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คนที่อยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุข ควรจะมีคุณธรรมคือ ความเสียสละ นั้นหมายถึง การเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อนเมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้วความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจเอื้อเพื่อ เสียสละ แบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรม เครื่องผูกไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่จะเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว

การเสียสละเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหนื่อยยากลำบากให้แก่กัน มักจะมีการรับบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น หรือไม่มีการรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณะประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม บุคคลผู้มีน้ำใจเสียสละมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลังมากบ้างน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ ซึ่งบางครั้งก็ด้วยกำลังสติปัญญา โดยทุก ๆ ครั้ง ที่ช่วยเหลือมุ่งจะปลดเปลื้องความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ผู้ที่ฝึกฝนมาดีในเรื่องของการเสียสละ ย่อมสละได้โดยง่าย ไม่ต้องฝืนใจ สามารถที่จะทำได้อย่างสม่ำเสมอ

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเสียสละที่เหมาะสม ย่อให้ผลที่ดีเสมอ ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้หรือผู้รับ คนที่มีน้ำใจเสียสละคิดจะเฉลี่ยแบ่งปันลาภผล และความสุขของแก่ผู้อื่น อยู่เสมอนั้น ใคร ๆ ก็อยากคบหาสมาคมด้วย ดังนั้นผู้ที่มองการณ์ไกล ควรพยายามเสียสละแบ่งปัน วันละนิดเป็นการสร้างนิสัย อุปนิสัยและอัธยาศัยที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งอุปนิสัยนี้จะค่อย ๆ ฝังลึกลงในจิตใจกลายเป็นอุปนิสัยที่มั่นคงทำลายได้โดยยาก

สำหรับประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของประเทศ ที่มีหน้าที่ต้องเสียสละ รัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่เสียภาษีให้กับรัฐด้วยเหตุที่ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงต้องเสียภาษีให้กับรัฐด้วยจำนวนเงินมากน้อยตามที่รัฐกำหนด ซึ่งบางคนอาจจะเสียภาษีด้วยจำนวนเงินที่มาก บางคนอาจจะเสียภาษีเพียงเล็กน้อยตามที่รัฐกำหนด หรือบางคนที่มีรายได้น้อยอาจจะไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด การเสียภาษีนับเป็นการเสียสละอย่างหนึ่งของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เงินภาษีดังกล่าวจะเป็นเงินที่รัฐนำไปพัฒนาประเทศ เช่น สร้างถนน จัดให้มีน้ำประปา ไฟฟ้า โรงพยาบาล ปรับปรุงสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม การเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเช่นนี้ บางคนต้องเสียสละมาก บางคนเสียสละน้อย ตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในสังคม

การใช้สติปัญญาและเหตุผล การปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของประชาชนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเจริญมากยิ่งขึ้นไป ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเจริญหรือเสื่อมถอยขึ้นอยู่กับสติปัญญา และการใช้เหตุผลของประชาชนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปแล้ว คำว่า “สติ” กับ “ปัญญา” นั้น มักจะนำไปพูดในความหมายที่รวมกันเป็น “สติปัญญา”

“สติ” ที่เราพูดกันโดยทั่วไป หมายถึง การระลึกได้ การไม่พลั้งเผลอ

“ปัญญา” หมายถึง ความรอบรู้ ปัจจุบันคำว่า ปัญญา ยังหมายถึง การรู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ถึงการควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้พิจารณา รู้จักการวินิจฉัย รู้จักการจำแนก แยกแยะ เป็นต้น

การที่สังคมเกิดปัญหาความวุ่นวายในทุกวันนี้ สาเหตุหนึ่งก็เพราะมนุษย์ขาดสติ ยังคิด ทำให้เกิดความพลั้งเผลอไปสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น จนเกิดความวุ่นวาย นอกจากสติแล้ว สังคมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังต้องการปัญญาของประชาชนในสังคมมาช่วยกันสร้างสรรค์ประชาธิปไตยอีกด้วย ปัญญาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง เพราะปัญญาของมนุษย์จะทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้ามากมาย มีการคิดค้นระบอบการปกครองและใช้ปัญญาค่อยปรับเปลี่ยนค่อยพัฒนาให้ระบอบการปกครองเหมาะสมตามยุคตามสมัยมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากใช้สติปัญญาแล้ว ยังจะต้องใช้เหตุผลเข้ามาช่วยในการตัดสินใจในเรื่องที่จะนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์กำหนดให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เหตุผล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเรื่องสติ ปัญญา ทั้งสติ ปัญญาและ

เหตุผล ต่างก็เป็นองค์ประกอบของกันและกัน นั่นคือ เมื่อรู้จักใช้สติ แต่ถ้าขาดปัญญาแล้วสติเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างความเจริญให้กับสังคมได้ ในขณะเดียวกัน ถ้ามีแต่ปัญญาแต่ขาดสติ มนุษย์ก็อาจจะใช้ปัญญาไปในทางที่เอารัดเอาเปรียบหรือสร้างความเดือดร้อนแก่สังคมได้ หรือถ้ามีทั้งสติและปัญญา แต่ไม่รู้จักการไตร่ตรองด้วยเหตุด้วยผลแล้ว สติกับปัญญาก็อาจจะทำให้เกิดการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชีวิต สังคม การเมือง หรือเรื่องอื่น ๆ เกิดความผิดพลาดได้เช่นกัน

สรุปได้ว่า สังคมประชาธิปไตยนั้น จำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นโดยประชาชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” ที่ถูกต้อง เมื่อมีความรู้แล้ว จะต้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามวิถีสังคมไทย การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักการพื้นฐานอยู่ 3 ประการ คือ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎ กติกาของสังคมที่เป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยในแต่ละหลักการดังกล่าวที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติตนของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ “วัฒนธรรมของสังคมไทย” ด้วย การสร้างความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย สามารถทำได้โดยการสร้างวัฒนธรรมทางจิตใจทางความรู้ ที่จะทำให้พลเมืองมองเห็นความจริงจากความหลากหลายอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นพันธกิจที่สำคัญมากสำหรับคนไทย เพื่อให้สังคมไทยก้าวพ้นความขัดแย้งและร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น และหากพลเมืองไทยเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในบริบทของสังคมหรือในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง โดยใช้สติปัญญา มีเหตุมีผล ยึดหลักอดทน อดกลั้น เชื่อถือศรัทธาซึ่งกันและกัน ปราศจากอคติ รังเกียจเสียสละ เมื่อเกิดปัญหาก็ร่วมกันแก้ไขปัญหารู้และตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนภายใต้กฎ กติกาของสังคมที่เป็นธรรม จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพลเมืองมีคุณภาพส่งผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีการพัฒนามากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” จึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มี ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม
3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

สิ่งหนึ่งที่จะทำให้สังคมไทยมีความสุขและเกิดสันติสุขได้ คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิ

และหน้าที่ที่ตนเองมี แต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ และเข้าใจอย่างถูกต้องสิ่งแรก คือ “พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลัก 3 ประการ คือ

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน
2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด
3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้นหากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองทั้ง 3 หลักการ ที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วีรพงษ์ นกน้อย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงเรื่อง ลักษณะความเป็นพลเมืองดี : กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนใหญ่มีระดับลักษณะความเป็นพลเมืองดีปานกลาง นอกจากนั้นพบว่าอายุ ภาควิชาที่ศึกษา ระดับชั้นปีที่กำลังศึกษา และภูมิสำเนา ส่งผลกระทบต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในขณะที่เพศ และการสังคมประกิตในมหาวิทยาลัยไม่ส่งผลกระทบต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดี

วันทนา จันทพันธ์ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเมืองภาคพลเมือง : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผลการวิจัยพบว่า

(1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครต่อการเมืองภาคพลเมืองมากที่สุด คือ สื่อโทรทัศน์ร้อยละ 53.80 และการเลือกรับสื่อรายการที่นักศึกษาชอบมากที่สุด คือ ข่าววงการบันเทิง ร้อยละ 31.90 นักศึกษาสนใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับกลุ่มเพื่อนร้อยละ 61.90 และนักศึกษาคิดว่า ข่าวการเมืองน่าเบื่อหน่าย ร้อยละ 61.30 สำหรับกิจกรรมที่นักศึกษาให้ความสนใจอยากมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องทางการเมือง ร้อยละ 37.50 และผู้ที่มิอิทธิพลต่อความคิดและการตัดสินใจของนักศึกษามากที่สุดคือ บิดา มารดา ร้อยละ 39.40 รองลงมาคือ สื่อมวลชน ร้อยละ 35.60

(2) ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครต่อการเมืองโดยรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) นโยบายรัฐบาล 3) การมีส่วนร่วม 4) คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง และ 5) สิทธิมนุษยชน นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณารายด้าน นักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด 2 ด้าน คือ 1) ด้านการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.33$) 2) ด้านนโยบายรัฐบาล ($\bar{X} = 4.23$) และ

นักศึกษาเห็นด้วยมาก 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นพลเมือง ($\bar{X} = 4.08$)
2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง ($\bar{X} = 3.85$) และ 3) ด้านสิทธิมนุษยชน ($\bar{X} = 3.58$)

(3) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครต่อการเมือง
ภาคพลเมืองโดยจำแนกตามสถานภาพทั่วไปของนักศึกษา พบว่า เพศ และภูมิลำเนา ไม่มีความแตกต่าง
ทางด้านความคิดเห็น แต่พบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเมืองภาคพลเมืองแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษาที่มีคณะที่สังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเมือง
ภาคพลเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน นักศึกษา
มีความคิดเห็นต่อการเมืองภาคพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้าน 1) การเมือง
การปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) คุณธรรม และจริยธรรมของนักการเมือง 3) การมีส่วนร่วมในฐานะ
ที่เป็นพลเมือง

ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองตามระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอ
เมืองกับอำเภอดอยสะเก็ด ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อ
จำแนกตามพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามแล้วพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองของประชาชน
ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง และระดับความเป็นพลเมืองของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

การเปรียบเทียบระดับความเป็นพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความเป็น
พลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่
ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่อยู่อาศัย อายุ รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาเป็น
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่มีความสำคัญต่อการรับรู้และตระหนัก ได้แก่ ความเบี่ยงเบน
ต่อสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน จากสื่อหรือ
หน่วยงานของรัฐ และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง
ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปสู่การรับรู้ และตระหนักในสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยในสถานศึกษาทุกระดับ ควรมีการรณรงค์เกี่ยวกับการใช้สิทธิ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับ
เลือกตั้งผู้แทนในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนหรือจัดให้มีเวทีสาธารณะ เพื่อให้
ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองหรือมีส่วนร่วมในทางการเมือง จัดให้กิจกรรม
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมอย่างทั่วถึง และต้องการให้ทุก
ภาคส่วนเข้ามาร่วมกันรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน ในรัฐธรรมนูญ
ฉบับปัจจุบัน ให้กับชาวบ้านได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ปราณี ชารี (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองม่วง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ การศึกษา และรายได้ กับความเป็นพลเมือง พบว่าปัจจัยด้านอาชีพมีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับแนวทางที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง คือ หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือรณรงค์ส่งเสริมประชาสัมพันธ์และขับเคลื่อนให้ประชาชนมีความเป็นพลเมือง โดยเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนแล้ว จึงขยายเครือข่ายให้ใหญ่ขึ้นและอาศัยสื่อท้องถิ่น เช่น ศูนย์วิทยุชุมชน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน วารสาร แผ่นพับ ป้ายปิดประกาศ ฯลฯ เป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนมีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น

รสสุคนธ์ มกรมณี (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า 1) เยาวชนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองปรากฏเป็นบางครั้ง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ เคารพความแตกต่างทางภูมิกติกา เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม เคารพหลักความเสมอภาค มีอิสระภาพ-พึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เยาวชนไม่เคยมีส่วนร่วมทำงานในองค์กรเพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ 2) เยาวชนหญิงกับเยาวชนชายมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และไม่มีส่วนร่วมทำงานในองค์กร เพื่อสังคมเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเยาวชนหญิงมีพฤติกรรมเคารพภูมิกติกา เคารพกฎหมายมากกว่าเยาวชนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) เยาวชนนักเรียนกับเยาวชนนักศึกษาที่มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยมีปรากฏเป็นบางครั้งเช่นเดียว และไม่มีส่วนร่วมทำงานในองค์กร เพื่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม นักเรียนปรากฏพฤติกรรมที่แสดงว่า มีอิสระภาพ-พึ่งตนเองได้ เคารพกติกา เคารพกฎหมาย และรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่านักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ธัญธัช วิภาติภูมิประเทศ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิภาค อาชีพ การเรียน คณะ ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะคือ 1) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในรายวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2) ควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

มานพ ประวาลลัญญกร (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล : การศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับวิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การ

บริหารส่วนตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับวิถีพลเมืองในระบบประชาธิปไตยทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ช่วงอายุ 40 - 60 ปี การศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า อาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ การรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิความเป็นพลเมือง

3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับวิถีพลเมืองในระบบประชาธิปไตยทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ เพศหญิง อาชีพเกษตรกร รายได้ 12,001 - 20,000 บาท

4. ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ระดับวิถีพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ อาชีพรับจ้าง รายได้ 0 - 6,000 บาท รายได้ 12,001 - 20,000 บาท และการรับรู้กฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิความเป็นพลเมือง และตัวแปรพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ระดับวิถีพลเมืองในระบบประชาธิปไตยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ เพศหญิง อาชีพข้าราชการ โดยสามารถพยากรณ์ระดับวิถีพลเมืองในระบบประชาธิปไตยได้ร้อยละ 29 ($R^2 = 0.289$)

ฐาลินี สังฆจันทร์ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเขาสامยอ จังหวัดลพบุรี

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองด้วยการมีความพยายามและเรียกร้องให้เกิดการมีส่วนร่วมทางตรงเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำการตัดสินใจทางนโยบายสาธารณะ ประชาชนสามารถบูรณาภาพความคิดกับการปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนได้ พร้อมทั้งยอมรับความแตกต่างทางความคิด ไม่บังคับหรือชักจูงผู้อื่น นอกจากนี้ภาครัฐยังคงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดคุณภาพและชี้ถึงระดับของกระบวนการมีส่วนร่วม

ในด้านแนวทางการบริหารที่สามารถสร้างความเป็นพลเมืองได้ การศึกษาพบว่า การบริหารงบประมาณแบบมีส่วนร่วม สามารถสร้างความรับผิดชอบต่อการปกครองได้ มีการเรียนรู้ถึงการต่อรองระหว่างพลเมืองด้วยกัน และระหว่างพลเมืองกับรัฐ นำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของนโยบายและโครงการต่าง ๆ ที่เกิดจากการเห็นพ้องและยอมรับร่วมกันของสังคม ภายใต้งบจำกัดด้านผู้นำและความเชื่อมั่นระหว่างรัฐและพลเมือง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินเป็นไปตามระเบียบวิธีการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนดำเนินการ

ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากบทความ เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

ศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจ (Survey study) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้การตั้งคำถามปลายปิด (Closed ended question) และให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบข้อใดข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ตามข้อเท็จจริง และตรงตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการศึกษา สรุปผล อภิปรายผล และจัดพิมพ์รูปเล่มนำเสนอบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อพิจารณาอนุมัติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จากข้อมูลการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีการศึกษา 2559 พบว่า มีนักศึกษา จำนวน 8,240 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาคเรียน

ที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550 : 155-156) กำหนดให้ความคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างไว้ที่ร้อยละ 5 ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 410 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า ตามสัดส่วนของนักศึกษาในแต่ละคณะ ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างนักศึกษาแต่ละคณะ สรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คณะ	จำนวนประชากร (N)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n)
ครุศาสตร์	1,796	85
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	3,053	151
วิทยาการจัดการ	1,607	72
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	983	56
เทคโนโลยีการเกษตรและ		46
เทคโนโลยีอุตสาหกรรม	804	
รวม	8,240	410

หมายเหตุ : ข้อมูลในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2559

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ซึ่งได้มาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ และชั้นปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ตอนที่ 3 ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด (1) น้อย (2) ปานกลาง (3) มาก (4) และมากที่สุด (5)

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งเป็นการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามและวัตถุประสงค์

สำหรับหลักเกณฑ์ในการพิจารณาค่า IOC มีดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

$$\bar{R} = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ $\bar{R}$ แทน ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทุกคน
 n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าคะแนน 1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด
 0 หมายถึง ข้อคำถามที่ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง ข้อคำถามที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวัด

ทั้งนี้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จะถือว่ามีความเที่ยงตรง สามารถนำไปใช้ได้ แต่หากข้อคำถามใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยจะต้องปรับเนื้อหาใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2) ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดสอบกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามโดยพัฒนามาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น รวมถึงปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบสอบถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

2. การนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างภาคเรียนที่ 1 กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละคณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

3. การนำแบบสอบถามมาประมวลผล และวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และระดับความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายของค่าเฉลี่ยดังกล่าว ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของระดับการอบรมเลี้ยงดู/ระดับความเป็นพลเมือง	ความหมาย
4.20-5.00	สูง

3.40-4.19	ค่อนข้างสูง
2.60-3.39	ปานกลาง
1.80-2.59	ค่อนข้างต่ำ
1.00-1.79	ต่ำ

3. การทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระ 2 ตัว โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ t-test และ One-Way ANOVA ทั้งในการทดสอบด้วย One-Way ANOVA

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 410 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า ตามสัดส่วนของนักศึกษาแต่ละคณะ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ One-way ANOVA โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเก็บข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 410 คน สามารถสรุปปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาตามเพศ ภูมิลำเนา ชั้นปีที่กำลังศึกษา คณะ และผลการเรียน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	176	42.90
- หญิง	234	57.10
รวม	410	100.00
ภูมิลำเนา		
- เพชรบูรณ์	216	52.70
- ต่างจังหวัด	194	47.30
รวม	410	100.00

จากตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน ร้อยละ 57.10 และเพศชาย จำนวน 176 คน ร้อยละ 42.90 ด้านภูมิลำเนา ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 216 คน ร้อยละ 52.70 และต่างจังหวัด จำนวน 194 คน ร้อยละ 47.30

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

ในส่วนแรก ขอนำเสนอปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยรายได้เฉลี่ย

ต่อเดือนของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง ซึ่งสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา

ปัจจัยด้านครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง		
- ต่ำกว่า 20,000 บาท	156	38.00
- 20,000 - 30,000 บาท	131	32.00
- 30,001 - 40,000 บาท	62	15.10
- มากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป	61	14.90
รวม	410	100.00
ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	299	73.00
- ปริญญาตรี	92	22.40
- สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.60
รวม	410	100.00
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง		
● การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมือง		
- สมัครเสมอ	111	27.10
- นาน ๆ ครั้ง	162	39.50
- ไม่เคย	137	33.40
รวม	410	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัยด้านครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
● การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางชุมชน		
- สมัครเสมอ	71	17.30
- นาน ๆ ครั้ง	209	51.00
- ไม่เคย	130	31.70
รวม	410	100.00

จากตารางที่ 3 ปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองส่วนใหญ่ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือ 20,000 - 30,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.10 และมากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 ในด้านระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 73.00 รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60

ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมาคือ ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 33.40 และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10 นอกจากนี้ ในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางชุมชนของผู้ปกครอง พบว่าส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00 รองลงมาคือ ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม มีจำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 31.70 และเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.30

สำหรับปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษาอีกประการหนึ่ง คือ “การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย” สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะสาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา	4.44	0.82	สูง
2. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ หรือกำหนดกติกาของบ้านร่วมกัน	4.15	0.89	ค่อนข้างสูง
3. ผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจง	4.31	0.78	สูง
4. เมื่อนักศึกษามีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือมีปัญหา กับพี่น้องหรือบุคคลอื่น ๆ ผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม	4.16	0.82	ค่อนข้างสูง
5. เมื่อนักทำความผิด ผู้ปกครองจะซักถามสาเหตุ	4.18	0.81	ค่อนข้างสูง

พร้อมกับบอกเหตุผลก่อนการลงโทษ			
6. นักศึกษามีสิทธิขอความเป็นธรรมจากผู้ปกครอง หากไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่าง ๆ	4.10	0.81	ค่อนข้างสูง
7. เมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นไม่ตรงกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะให้การชี้แจงอย่างมีเหตุมีผล	4.06	0.84	ค่อนข้างสูง
8. ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่น ๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม	3.99	0.95	ค่อนข้างสูง
9. ผู้ปกครองให้นักศึกษารับผิดชอบและบริหารเงิน/ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเอง	4.04	1.08	ค่อนข้างสูง
10. การปฏิบัติของผู้ปกครองทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะคิดและทำในเรื่องต่าง ๆ ภายใต้อำนาจของบ้าน	4.18	0.87	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.16	0.56	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ที่นักศึกษาได้รับจากครอบครัว อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงมี 2 ข้อ ได้แก่ ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา สูง ($\bar{X} = 4.44$) และผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล สูง ($\bar{X} = 4.31$)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่น ๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม สูง ($\bar{X} = 3.99$)

ตอนที่ 2 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

สำหรับหัวข้อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอผล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และสรุปภาพรวม ดังรายละเอียดในตารางที่ 5 – 8

ตารางที่ 5 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา

ด้านการเคารพกติกา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม เป็นเรื่องปกติ หากไม่ใช้ความรุนแรง	3.99	0.85	ค่อนข้างสูง

2. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกา	4.14	0.82	ค่อนข้างสูง
3. วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด	4.31	0.76	สูง
4. ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน	4.50	0.68	สูง
5. ปัญหาประชาธิปไตยของไทยนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา	4.25	0.79	สูง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้านการเคารพกติกา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
6. การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา	3.90	1.11	ค่อนข้างสูง
7. กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้	4.20	0.77	สูง
8. กฎหมายถูกกำหนดโดยผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย	4.16	0.74	ค่อนข้างสูง
9. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ	4.02	0.94	ค่อนข้างสูง
10. การแก้ปัญหการละเมิดกฎกติกา จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษา ก่อน	4.03	0.93	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.14	0.50	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 5 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพกติกา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 4 ข้อ ได้แก่ ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน ($\bar{X} = 4.50$) วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 4.31$) ปัญหาประชาธิปไตยของไทยนั้น มีสาเหตุ ส่วนหนึ่งมาจากประชาชนปฏิบัติตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา ($\bar{X} = 4.25$) และกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย จะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ ($\bar{X} = 4.20$)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา ($\bar{X} = 3.90$)

ตารางที่ 6 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น	4.20	0.83	สูง
2. ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3.91	0.87	ค่อนข้างสูง
3. ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นได้จากการที่คนเสียงส่วนใหญ่ละเมิดสิทธิหรือใช้ความรุนแรงกับคนเสียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน	3.99	0.78	ค่อนข้างสูง
4. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา	3.93	1.00	ค่อนข้างสูง
5. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ	4.22	0.74	สูง
6. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	4.34	0.74	สูง
7. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำ ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน	4.32	0.72	สูง
8. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ	4.11	0.82	ค่อนข้างสูง
9. นักศึกษาเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ขัดแย้งกับตน	4.03	0.81	ค่อนข้างสูง
10. การแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น	4.12	0.80	ค่อนข้างสูง

จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวศึกษาก่อน			
ภาพรวม	4.11	0.54	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 6 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 4 ข้อ ได้แก่ ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรี และสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.34$) แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมีความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ($\bar{X} = 4.22$) ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำ ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.32$) และการเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่ การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ($\bar{X} = 4.20$)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่ หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ($\bar{X} = 3.91$)

ตารางที่ 7 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	4.45	0.65	สูง
2. การใช้ชีวิตอย่างอิสระของนักศึกษา จำเป็นต้องพึ่งพาตนเอง มากกว่าพึ่งพาผู้อื่น	4.18	0.80	ค่อนข้างสูง
3. ระบบอุปถัมภ์ หรือการพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะผู้อาวุโสกว่าหรือนักการเมือง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่พึ่งพาตนเอง	3.88	0.80	ค่อนข้างสูง
4. สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลง มีสาเหตุมาจาก การกระทำของคน	4.29	0.71	สูง
5. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวนักศึกษาเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อปัญหา	4.10	0.73	ค่อนข้างสูง
6. การแก้ปัญหาใด ๆ ของนักศึกษา ไม่ควรเรียกร้องผู้อื่นมาแก้ปัญหาให้	3.98	0.77	ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย

7. การกระทำใด ๆ ของนักศึกษาเอง ย่อมส่งผลดีหรือไม่ดีต่อสังคมและส่วนรวมได้ในที่สุด	4.00	0.79	ค่อนข้างสูง
8. การกระทำของนักศึกษาเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหานักศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้	3.92	0.79	ค่อนข้างสูง
9. นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม	3.77	1.03	ค่อนข้างสูง
10. นักศึกษามีความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและอุปนิสัย โดยการช่วยเหลือสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง	4.00	0.79	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.05	0.53	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 7 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง มี 2 ข้อ ได้แก่ เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ($\bar{X} = 4.45$) สังคมจะดีขึ้นหรือแย่ลง มีสาเหตุมาจากการกระทำของ ($\bar{X} = 4.29$)

สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.77$)

ตารางที่ 8 สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการเคารพกติกา	4.14	0.50	ค่อนข้างสูง
2. ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	4.11	0.54	ค่อนข้างสูง
3. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	4.05	0.53	ค่อนข้างสูง
ภาพรวม	4.10	0.46	ค่อนข้างสูง

จากตารางที่ 8 สรุปภาพรวมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเคารพกติกา ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{X} = 4.11$) และ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 4.05$)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย 9 ข้อ โดยใช้ t – test และ One – Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระ 2 ตัว ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ภูมิภาค และปัจจัยด้านครอบครัว คือ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

จำแนกตามเพศ

สมมติฐาน : นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามเพศ

ความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย	เพศ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ด้านการเคารพกติกา	ชาย	176	4.02	0.52	-4.59	.000**
	หญิง	234	4.24	0.46		
ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	ชาย	176	3.95	0.56	-5.26	.000**
	หญิง	234	4.24	0.49		
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	ชาย	176	3.88	0.53	-5.67	.000**
	หญิง	234	4.18	0.49		
ภาพรวม	ชาย	176	3.95	0.48	-5.86	.000**
	หญิง	234	4.22	0.41		

** p-value > .01

จากตารางที่ 9 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาชายและหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาหญิง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักศึกษาชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเช่นกัน โดยที่นักศึกษาชายมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำกว่านักศึกษาหญิง

3.2 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา

จำแนกตามภูมิภาค

สมมติฐาน : นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักศึกษา
จำแนกตามภูมิภาค

ความเป็นพลเมือง ในระบบประชาธิปไตย	ภูมิภาค	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ด้านการเคารพกติกา	เพชรบูรณ์	216	4.22	0.50	3.12	.002**
	ต่างจังหวัด	194	4.06	0.48		
ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	เพชรบูรณ์	216	4.19	0.51	3.03	.003**
	ต่างจังหวัด	194	4.03	0.56		
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	เพชรบูรณ์	216	4.11	0.53	2.46	.014*
	ต่างจังหวัด	194	3.98	0.52		
ภาพรวม	เพชรบูรณ์	216	4.17	0.46	3.26	.001**
	ต่างจังหวัด	194	4.03	0.44		

* p-value > .05

** p-value > .01

จากตารางที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเพชรบูรณ์ และต่างจังหวัด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเพชรบูรณ์ และต่างจังหวัด มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ด้วยเช่นกัน โดยที่นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองทุกด้านสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านครอบครัว

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง (คณะอนุกรรมการนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554 ; จันทนา บุญญานุวัตร, 2549 ; ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555 ; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555 ; ปกัสสร ไพบุลย์ฐิติพรชัย, 2553 ; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554 ; ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, 2551 ; วีรพงษ์ นกน้อย, 2546 ; สุนทรียา หวังชัย, 2544 ; อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554 ; Center for Information and Research on Civic Learning and engagement, 2008 ; Hahn, C. L., 2010 ; Portney, K.E., et al., 2009 ; Rothwell, N. & Turcotte, M., 2006 ; Smart, D., et al., 2000 ; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011) ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษา ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2. ตัวแปรตาม คือ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ได้แก่ ด้านเคารพกติกา ด้านเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านรับผิดชอบต่อสังคม

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลกับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 410 คน ซึ่งเลือกตัวอย่างแบบโควตา ตามสัดส่วนนักศึกษาในแต่ละคณะ สำหรับแบบสอบถาม เรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ที่ระดับ 0.92 สำหรับด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 0.83 สำหรับด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย กล่าวคือ มีนักศึกษาหญิงร้อยละ 57.10 มีภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ร้อยละ 52.70

สำหรับปัจจัยด้านครอบครัวของนักศึกษานั้น ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครอง

มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.00 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 73.00

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของผู้ปกครอง พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 เช่นเดียวกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางชุมชน ซึ่งพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00

ด้านการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น พบว่า ในภาพรวมนักศึกษาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.16$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ได้แก่ ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา สูง ($\bar{X} = 4.44$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบงานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่น ๆ ในบ้านอย่างเหมาะสม สูง ($\bar{X} = 3.99$)

2. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

2.1 ด้านการเคารพกติกา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ได้แก่ ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมายอย่างเสมอภาคกัน ($\bar{X} = 4.50$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกติกา ($\bar{X} = 3.90$)

2.2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ได้แก่ ไม่ว่าบุคคลใด จะมีฐานะร่ำรวยกว่าหรือยากจน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน ($\bar{X} = 4.34$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ($\bar{X} = 3.91$)

2.3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ได้แก่ เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ($\bar{X} = 4.45$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือนักศึกษามีความเต็มใจ และมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.77$)

2.4 สรุปภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวมในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการเคารพกติกา ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา คือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ($\bar{X} = 4.11$) และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{X} = 4.05$)

3. การทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยได้ทดสอบสมมติฐาน โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา จำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ภูมิลำเนา และปัจจัยด้านครอบครัว คือ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยใช้ t - test และ One - Way ANOVA

จากการทดสอบสมมติฐาน 2 ข้อ พบว่า มีสมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ 2 ข้อ

กล่าวคือ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล 2 ด้าน คือ เพศ ภูมิภาค และตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยด้านครอบครัว 1 ด้าน คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1 นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาชาย

1.2 นักศึกษาที่มีภูมิภาคแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาที่มีภูมิภาคในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิภาคต่างจังหวัด

2. ปัจจัยด้านครอบครัว

นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) จากการทดสอบรายคู่ พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จากครอบครัวในระดับค่อนข้างสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในระดับปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ และสมมติฐานที่ได้รับการปฏิเสธ ดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ 2555 ; ปภัสสร ไพบูลย์ฐิติพรชัย, 2553) พบว่า คนไทยมีคุณสมบัติความเป็นพลเมือง เรื่องการเสียสละเวลาทำงาน เพื่อส่วนรวมหรือบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในระดับต่ำ

ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับด้านการเคารพกติกา และเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย จึงจะทำให้เกิดความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ดังคำกล่าวของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555 : 35) ที่ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องตระหนักว่าตนเองเป็น “สมาชิกคนหนึ่งของสังคม” และต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมหรือเลวร้ายลงไป หากจะต้องเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพ โดยตระหนักอยู่เสมอว่า

การกระทำใด ๆ ของตนย่อมส่งผลต่อสังคมและส่วนรวม ดังนั้นพลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม มองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วย

1.2 ด้านความเคารพกติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อของความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ประเด็นเรื่องการยอมรับผลของการละเมิดกติกา และการยอมรับ/ปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมากหรือคนส่วนใหญ่ในสังคม

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาให้ความสำคัญน้อยต่อ “หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย” (The majority rule with respect to minority rights) กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องยึดหลักการตัดสินใจความขัดแย้งด้วยการลงคะแนนเสียงและเลือกที่จะปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก แต่ไม่ได้หมายความว่า เสียงข้างมากจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็ตาม อย่างไรก็ตาม เสียงข้างมากก็ต้องให้เคารพต่อสิทธิของเสียงข้างน้อย ดังนั้นการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพเสียงข้างน้อย จึงมีลักษณะของการยอมรับปฏิบัติตามข้อสรุปที่เกิดจากเสียงข้างมาก แม้บุคคลนั้นจะไม่เห็นพ้องกับมติที่เกิดขึ้นก็ตาม (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2555)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า การที่นักศึกษาขาดความตระหนักในเรื่องดังกล่าว ก็ย่อมจะทำให้ประชาธิปไตยของไทยเกิดปัญหาได้ ดังคำกล่าวของ ปรีญา เทวานฤมิตรกุล (2555 : 48-49) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับปัญหาการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ว่า สังคมในปัจจุบันเกิดความแตกแยก ดังเห็นได้จากพรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน ประชาธิปไตยกลายเป็นเรื่องของพวกและการแบ่งข้าง ไม่ฟังซึ่งกันและกัน และหากมีการขัดแย้งกันมากแล้ว ไม่ได้ตัดสินด้วยกติกาและกระบวนการยุติธรรม ในที่สุดก็จะนำไปสู่ความรุนแรง สาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวนี้นี้เกิดจากประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่าง และไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน

2. สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา และปัจจัยด้านครอบครัวแตกต่างกัน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผล โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้ดังนี้

2.1 เพศ

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาหญิงมีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีความใส่ใจ มีความละเอียดอ่อน และมีแนวโน้มที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าเพศชาย ดังเห็นได้จากความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นด้านที่มีค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย (Mean Difference) ของหญิงและชายมากที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของถวิลดี บุรีกุล และคณะ (2555) ที่พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้านการดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชาย เช่นเดียวกับ

งานวิจัยของปัสสร ไพบุลย์ฐิติพรชัย (2553) ที่พบว่า นักเรียนหญิงมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีสูงกว่านักเรียนชาย

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในสหรัฐอเมริกา (Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 2008) ซึ่งพบว่า เพศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนหญิงเข้าร่วมในกิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือสังคม การหาเงินบริจาคเพื่อการกุศล และการเป็นสมาชิกในกลุ่มทางการเมือง มากกว่าเยาวชนชาย ส่วนเยาวชนชายเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าเยาวชนหญิง

2.2 ภูมิลำเนา

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระดับประชาธิปไตย แตกต่างกัน ($p < .01$) โดยนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาที่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประสบการณ์ หรือรับรู้ในเหตุการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาในต่างจังหวัด นอกจากนี้สภาพสังคมเมืองยังมีความแตกต่างกับสังคมชนบทในแง่ของการยึดกฎระเบียบที่เป็นทางการมากกว่ายึดขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศของ วีรพงษ์ นกน้อย (2546) ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีแตกต่างกัน โดยเฉพาะนักศึกษาในกรุงเทพฯ มีความเป็นพลเมืองดีสูงสุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ (2551) ซึ่งพบว่า ประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ที่อยู่ในอำเภอเมือง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในระดับประชาธิปไตยสูงกว่าประชาชนที่อยู่เขตอำเภอดอยสะเก็ด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555) ที่พบว่า ประชาชนในแต่ละภาคให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองในแต่ละด้านแตกต่างกัน เช่น ประชาชนในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองด้านความเป็นอิสระภาพและความก้าวหน้าทันสมัย ในขณะที่ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญกับความพลเมืองด้านวิถีวัฒนธรรม

ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ มีความแตกต่างกับงานวิจัยของต่างประเทศในประเด็นหนึ่ง กล่าวคือ งานวิจัยนี้พบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีความเป็นพลเมืองสูงกว่าต่างจังหวัด แต่งานวิจัยในประเทศแคนาดา (Rothwell, N. and Turcotte, M., 2006) พบว่า คนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในชนบท มีความเป็นพลเมืองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และอาสาสมัครสูงกว่าคนที่จบการศึกษาในระดับดังกล่าว ซึ่งอยู่ในเมือง ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมชนบทของแคนาดา มีสัดส่วนคนจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาน้อยกว่าในเมือง จึงมีส่วนผลักดันให้พวกเขาต้องให้ความสนใจและให้ความสำคัญแก่กิจกรรมพลเมืองมากกว่าคนในเมือง

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ

ประชาธิปไตยแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ($p < .01$) โดยผลการทดสอบรายคู่ อธิบายว่า นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากครอบครัวในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง ปานกลาง และค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา บุญญานวัตร (2549) และปัทมสร ไพบูลย์จิตติพรชัย (2553) ซึ่งพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของต่างประเทศ (Portney, K. E. et al., 2009) ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลเมืองของเยาวชน เช่น กิจกรรมการเลือกตั้ง และกิจกรรมทางชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะบิดามารดามีบทบาทหรือมีอิทธิพลสำคัญในการขัดเกลาเรื่องความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรทั้งทางตรง เช่น การอบรมสั่งสอน และทางอ้อม เช่น การประพฤติปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลเมือง เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่บุตร ซึ่งทำให้บุตรได้ซึมซับความเป็นพลเมืองได้ในที่สุด (Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011)

3. สมมติฐานที่ได้รับการปฏิเสธ

จากการทดสอบสมมติฐานที่พบว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยด้านครอบครัวแตกต่างกัน ได้แก่ รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศ แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของต่างประเทศ กล่าวคือ งานวิจัยในประเทศ (ปัทมสร ไพบูลย์จิตติพรชัย , 2553) พบว่า นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยของต่างประเทศทั้งในสหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย (Portney, K. E. et al., 2009 ; Hahn, C. L., 2010 ; McLellan, J. A. & Youniss, J., 2003 ; Bekkers, R., 2008 อ้างถึงใน Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011 ; Prior, M., et al., 2000 อ้างถึงใน Smart, D., et al., 2000) พบว่า รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของผู้ปกครอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมือง หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและพลเมืองของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนที่มาจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีการศึกษาสูง ผู้ปกครองมีรายได้หรือสถานภาพทางสังคมสูง และผู้ปกครองเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือชุมชนสูง จะส่งผลให้เยาวชนมีความเป็นพลเมืองหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองหรือพลเมืองสูงด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก

- 1) ผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่เยาวชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
- 2) ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง จะมีความรู้ทางการเมือง และพลเมืองสูง และจะถ่ายทอดความรู้หรือพูดคุยในเรื่องดังกล่าวกับบุตร
- 3) ผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครของชุมชน จะมีส่วนผลักดันให้บุตร

เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวด้วย และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

กล่าวโดยสรุป การที่ปัจจัยด้านครอบครัวหรือตัวแปรอิสระทั้ง 3 ด้าน ไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในงานวิจัยนี้ อาจเป็นเพราะตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลเฉพาะในบริบทสังคมของต่างประเทศเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ปกครองในสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย มีบทบาทการขัดเกลาแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพลเมืองของตน ซึ่งจะส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของบุตรด้วย แต่ในบริบทสังคมไทย ผู้ปกครองที่ไม่ว่าจะมีฐานะ การศึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพลเมืองในระดับใดก็ตาม ต่างก็ถ่ายทอดหรือขัดเกลาความเป็นพลเมืองให้แก่บุตรไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแก่นักศึกษา

1.1 จากข้อค้นพบว่า นักศึกษามีระดับความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้จัดการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ ควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งมีเงื่อนไข คือ นักศึกษาจะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า ตัวนักศึกษาเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมนั้น ๆ โดยเริ่มต้นที่ตัวนักศึกษาเอง นั่นคือ การแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาให้สังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้เกิดความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2 จากข้อค้นพบว่า ระดับค่าเฉลี่ยรายข้อที่น้อยที่สุดของความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาและด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น คือ ประเด็นเรื่องการยอมรับผลของการละเมิดกติกา และการปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง กล่าวคือ การจัดกิจกรรมในรายวิชาโดยให้นักศึกษาร่วมกันกำหนดกติกา รวมถึงบทลงโทษของการละเมิดกติกาเป็นข้อ ๆ และใช้วิธีการสรุปกติกาแบบเห็นพ้องต้องกันไปทีละข้อ โดยใช้หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย หรือกล่าวได้ว่า ใช้หลักการเสียงข้างน้อย เคารพเสียงข้างมาก และในขณะเดียวกัน เสียงข้างมากก็ให้ความเคารพเสียงข้างน้อยด้วย สำหรับบทลงโทษของนักศึกษาที่ละเมิดกติกา เช่น การบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม

1.3 จากข้อค้นพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษานั้น มีความแตกต่างกันตามปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคล ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้นักศึกษาได้อย่างครอบคลุม จึงควรสอดแทรกกิจกรรมเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในรายวิชาศึกษาทั่วไปให้นักศึกษาดังแต่ระดับชั้นปีที่ 1 และควรจัดให้มีการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Service Learning) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 โดยให้นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เสนอวิธีแก้ไข และลงมือปฏิบัติโดยใช้ความรู้ที่เรียนมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมก่อนที่จะสำเร็จการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในปัจจุบัน เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อชนิดต่าง ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลและเอกชน เพื่อทำให้ได้องค์ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของนักศึกษาที่ครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561. กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- จักร์ พันธุ์เพชร. (2555). รัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี : สุขภาพองค์กรรวม.
- จันทนา บุญญานวัตร. (2549). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตพื้นที่การศึกษาพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต การวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- ฐาลินี สังขจันทร. (2556). การบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเขาส่งขอม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand). [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiciviceducation.org/images/resource/articles/ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย.pdf> (2 ตุลาคม 2555).
- ทิพย์พพร ต้นดีสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2548). แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ธัญลักษณ์ วิภัตภูมิประเทศ. รายงานการวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปภัสนร ไพบูลย์จิตติพรชัย. (2553). การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2549). การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พฤทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว. และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (บรรณาธิการ). (2551). คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ ประวาลัญญกร. (2558). รายงานการวิจัยเรื่อง วิถีพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- รัชดาพร บุตรเริ่ม. (2551). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมของชายที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. (2551). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองกับอำเภอดอยสะเก็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันทนา จันทพันธ์. รายงานการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเมืองภาคพลเมือง : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. กรุงเทพฯ : มปท.
- วิสุทธิ โพธิแท่น. (2554). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

- วีรพงษ์ นกน้อย. (2546). **ลักษณะความเป็นพลเมืองดี : กรณีศึกษานิสิตระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2539). การพัฒนาประชาธิปไตย. **วารสารสมาคมรัฐประศาสนศาสตร์.** 1(1) : 1-8.
- สำนักแผนพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า. (2554). **รายงานการวิจัยสำนักพลเมือง.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : สามลดา.
- อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). **การเมืองภาคพลเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.**
- Banks, J. A. (Ed.). (2004). **Diversity and Citizenship Education : Global Perspective.** San Francisco. CA : John Wiley & Sons.
- Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement. (2008). **2006 Civic and Political Health of the Nation.** [Online]. Available : http://www.civicyouth.org/2006_civic_and_political_health_of_the_nation/?cat_id=0. (Access date : May 20, 2012).
- Hahn, C. l. (2010). **Comparative civic education research : What we know and what we need to know.** Citizenship Teaching and Learning, 6 (1), 5-23.
- Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011). **Civic Mindedness : Components, Correlates and Implications for the Public Service.** [Online]. Available : [http://www.cscollege.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic Mindedness Components Correlates and Implications for the Public Service.aspx](http://www.cscollege.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic_Mindedness_Components_Correlates_and_Implications_for_the_Public_Service.aspx). (Access date : October 1, 2012).
- Kahne, J. & Sporte, S. (2008). Developing Citizens : the impact of civic learning opportunities on students' commitment to civic participation, **American Educational Research Journal**, 20 (10), 1-29.
- Morgan, G. A., et al. (2004). **SPSS for Introductory Statistics : Use and Interpretation.** Mahwah, New Jersey : Lawrence Erlbaum.
- Portney, K. E., et al. (2009). **Gender Differences in Political and Civic Engagement among Young People** [Online]. Available : <http://ase.tufts.edu/polsci/faculty/eichenberg/NiemiPortneyEichenbergAug26.pdf>. (Access date : May 20, 2012).
- Rothwell, N. & Turcotte, M. (2006). **The Influence of Education on Civic Engagement : Differences Across Canada's Rural-Urban Spectrum** [Online]. Available : <http://publications.gc.ca/Collection/Statcan/21-006-X/21-006-XIE2006001.pdf>. (Access date : May 20, 2012).

Smart, D., et al. (2000). **The Development of Civic Mindedness**. [Online].
Available : <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2000/fm57/ds.pdf>.
(Access date : October 4, 2012).

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา

ตอนที่ 3 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ภูมิลำเนา ☐ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ☐ ต่างจังหวัด
3. ชั้นปีที่ ☐ ปีที่ 1 ☐ ปีที่ 2 ☐ ปีที่ 3 ☐ ปีที่ 4
- 4.เกรดเฉลี่ย

☐ ต่ำกว่า 2.0	☐ 2.00-2.50
☐ 2.51-3.00	☐ 3.01-3.50
☐ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป	
5. คณะ

☐ คณะครุศาสตร์
☐ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
☐ คณะวิทยาการจัดการ
☐ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
☐ คณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านครอบครัวของนักศึกษา

1. รายได้ของผู้ปกครองเฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 20,000 บาท
☐ 20,000 – 30,000 บาท
☐ 30,001 – 40,000 บาท
☐ มากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป
2. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง/ชุมชนของ ผู้ปกครอง

กิจกรรมทางการเมือง/ชุมชน	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง		
	สม่ำเสมอ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมืองท้องถิ่น (อบจ.,เทศบาล, อบต.) หรือนักการเมืองระดับชาติ (ส.ส., ส.ว.) เพื่อร้องเรียน เสนอนโยบาย หรือเสนอแนะข้อคิดเห็น/การร่วมชุมนุมหรือประท้วงอย่างสันติ เพื่อผลประโยชน์ของชุมชน			
2. การเป็นอาสาสมัครในชุมชน/การบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน			

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

หัวข้อ	ระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. ผู้ปกครองให้สิทธิแก่นักศึกษาในการเลือกคณะ/สาขาวิชา ตามความต้องการของนักศึกษา					
2. ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ หรือกำหนดกติกาของบ้านร่วมกัน					
3. ผู้ปกครองจะอนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกบ้านได้ ถ้านักศึกษาชี้แจงเหตุผล					
4. เมื่อนักศึกษามีเรื่องทะเลาะวิวาทหรือมีปัญหากับพี่น้องหรือบุคคลอื่นๆ ผู้ปกครองจะรับฟังเหตุผลและพิจารณาอย่างยุติธรรม					

หัวข้อ	ระดับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1

5. เมื่อนักศึกษาทำความผิด ผู้ปกครอง จะซักถามสาเหตุ พร้อมกับบอกเหตุผล ก่อนการลงโทษ					
6. นักศึกษามีสิทธิขอความเป็นธรรม จากผู้ปกครอง หากไม่ได้รับความยุติธรรม ในเรื่องต่าง ๆ					
7. เมื่อนักศึกษามีความคิดเห็นไม่ตรงกับ ผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะให้การชี้แจง อย่างมีเหตุมีผล					
8. ผู้ปกครองแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ งานบ้านให้นักศึกษาและคนอื่น ๆ ในบ้าน อย่างเหมาะสม					
9. ผู้ปกครองให้นักศึกษารับผิดชอบและ บริหารเงิน/ค่าใช้จ่ายประจำเดือนเอง					
10. การปฏิบัติของผู้ปกครองทำให้นักศึกษา รู้สึกว่ามีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะคิด และทำในเรื่องต่าง ๆ ภายใต้กติกาของ ครอบครัว					

ตอนที่ 3 ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

คำชี้แจง : กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

5 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง   4 = เห็นด้วย   3 = ไม่แน่ใจ
2 = ไม่เห็นด้วย   1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการเคารพกติกา					

1. ความขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคมเป็นเรื่องปกติ หากไม่ใช้ความรุนแรง					
2. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกา					
3. วิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎ กติกาอย่างเคร่งครัด					
4. ผู้กระทำผิดทุกคนต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย อย่างเสมอภาคกัน					
5. ปัญหาประชาธิปไตยของไไทยนั้น มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจาก ประชาชนปฏิบัติตนตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงกติกา					
6. การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข คนจำเป็นต้องยอมรับ ผลของการละเมิดกติกา					
7. กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรม ในสังคมได้					
8. กฎหมายถูกกำหนดโดยผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชน จึงต้องเคารพกฎหมาย					
9. ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมชุมนุมโดยปราศอาวุธ					
10. การแก้ปัญหาการละเมิดกฎ กติกา จำเป็นต้องเริ่มที่ตัว นักศึกษาก่อน					

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น					
11. การเอาความคิดของตนเป็นที่ตั้ง อาจนำไปสู่การสร้าง ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น					
12. ผู้คนควรยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม					
13. ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นได้จากการที่คนเสียงส่วนใหญ่ละเมิดสิทธิหรือใช้ความรุนแรงกับคนเสียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน					
14. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนเรา และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา					
15. แม้ว่าคนในสังคมจะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ทุกคนมี					

ความเสมอภาคกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ					
16. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีฐานะรวยกว่าหรือยากจน ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
17. ไม่ว่าบุคคลใดจะมีระดับการศึกษาสูงหรือต่ำ ก็ถือได้ว่าทุกคนมีศักดิ์ศรีและสถานะเท่าเทียมกัน					
18. ผู้ที่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ถือว่ามีศักดิ์ศรี และมีความเท่าเทียมกับผู้ให้ความช่วยเหลือ					
19. นักศึกษาเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ขัดแย้งกับตน					
20. การแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น จำเป็นต้องเริ่มที่ตัวนักศึกษาก่อน					

ความเป็นพลเมือง	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม					
21. เด็กจะเป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริงได้ หากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม					
22. การใช้ชีวิตอย่างอิสระของนักศึกษา จำเป็นต้องพึ่งพาตนเองมากกว่าพึ่งพาผู้อื่น					
23. “ระบบอุปถัมภ์” หรือการพึ่งพิงผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้อาวุโสกว่า หรือนักการเมือง เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่พึ่งพาตนเอง					
24. สังคมจะดีขึ้นหรือเลวลง มีสาเหตุมาจากการกระทำของคนนั่นเอง					
25. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวนักศึกษาเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อปัญหา					
26. การแก้ปัญหาใด ๆ ของนักศึกษา ไม่ควรเรียกร้องผู้อื่นมาแก้ปัญหาให้					
27. การกระทำใด ๆ ของนักศึกษาเอง ย่อมส่งผลดีหรือไม่ดีต่อสังคมและส่วนรวมได้ในที่สุด					
28. การกระทำของนักศึกษาเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม					

เมื่อเกิดปัญหา นักศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหาได้					
29. นักศึกษามีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติเพื่อแก้ปัญหาให้ส่วนรวม					
30. นักศึกษามีความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตและอุปนิสัยโดยการช่วยเหลือสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง					